Syyttäjälaitos 17.5.2021 Dnro 065/61/21

Eduskunta
Lakivaliokunta

HE 81/2021 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi matkustaja-alus Estonian hylyn rauhoittamisesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Syyttäjälaitoksella ei ole huomauttamista ehdotetun muutoksen suhteen. Lakia sovellettaessa ei liene ongelmallista määrittää, mikä toiminta täyttää esitetyn 4a §:n mukaisen oikeutetun toiminnan.

Esityksessä on käsitelty Suomen rikosoikeudellista toimivaltaa Estonia-lain 5 §:n rangaistussäännökseen liittyen. Lainkohdassa säädetään rangaistavaksi lain 3 §:ssä säädetyn kiellon rikkominen. Sukeltamisen lisäksi kiellettyä on ryhtyminen toimiin ruumiiden tai esineiden nostamiseksi hylystä tai meren pohjalta ja muu hylyn rauhan häirintä pois lukien 4 §:ssä ja esitetyssä 4 a §:ssä tarkoitettu toiminta.

Suomen rikosoikeudellista toimivaltaa koskevaa rikoslain 1 lukua on muutettu sen jälkeen, kun Estonia-laki säädettiin. Ennen muutosta Suomen toimivalta ulottui myös tekoihin, jotka olivat tapahtuneet Suomen ulkopuolella tai millekään valtiolle kuulumattomalla alueella ilman erityisiä liittymäkohtia Suomeen.

Syyttäjälaitos ei näe ongelmaa rikosoikeudellisen toimivallan supistumisessa eikä näe tarvetta tässä yhteydessä muuttaa Suomen rikosoikeudellista toimivaltaa koskevaa rikoslain 1 lukua. Sopimus ei myöskään edellytä rangaistavuutta yli sen, mitä sopimusvaltion lainsäädännön mukaan kuuluu sen toimivaltaan.

Suomen rikosoikeudellinen toimivalta voi Syyttäjälaitoksen näkemyksen mukaan kuitenkin rikoslain 1 luvun nykymuodossa ongelmitta perustua vain 1 luvun 6 §:n toimivaltaperusteeseen. Jos sopimuksen kieltämää toimintaa harjoittaa Suomen kansalainen tai siihen rinnastettava, Suomi on luvun 6 §:n perusteella toimivaltainen nostamaan syytteen asiassa.

Syyttäjälaitos
Valtakunnansyyttäjän toimisto
Lintulahdenkuja 4
00530 Helsinki
Puhelin 029 56 20800
Faksi 029 56 20888
syyttajalaitos.fi
valtakunnansyyttaja.syyttaja@oikeus.fi

Jossain määrin ongelmallisena on pidettävä sen sijaan rikoslain 1 luvun 2 §:ää, joka otsikkonsa mukaisesti koskee suomalaiseen alukseen liittyviä rikoksia. Lainkohdan teksti on otsikkoa suppeampi ja koskee ensimmäisessä momentissa ”suomalaisessa aluksessa” tehtyä rikosta. Toisessa momentissa käsitellään aluksen ulkopuolella tehtyä rikosta, jos aluksen päällikkö tai miehistön jäsen on rikkonut teolla hänelle päällikkönä tai miehistön jäsenenä lain mukaan kuuluvaa erityistä velvollisuutta, esim. pelastustoimia merellä.

Rikoslain 1 lukua koskevista lainvalmisteluasiakirjoista ei löydy viittausta, että käsite ”suomalaisessa aluksessa” pitäisi sisällään toimenpiteitä, joita aluksella ollut henkilö tekee aluksen ulkopuolella, kuten sukeltaminen. Ottaen lisäksi huomioon, että 2 §:ssä on erikseen säädetty tilanteesta, jossa teko on tapahtunut muualla kuin aluksessa, ei ole itsestään selvää, että 2 §:n 1 momentin 1-kohdan toimivaltasäännöstä voitaisiin soveltaa tekoon, jota ei ole tehty aluksessa oltaessa, aluksesta käsin.

Käytännössä merkitys lienee vähäinen, eikä tarvetta toimenpiteisiin tämän johdosta ole. On kuitenkin mahdollista, että jos Suomessa syytettäisiin muuta kuin suomalaista tai siihen rinnastettavaa henkilöä, joka on sukeltanut rauhoitetulla alueella saavuttuaan sinne Suomen lipun alla olevalla aluksella, hän voisi hyvin perustein väittää, ettei Suomen toimivalta ulotu kyseiseen tekoon.

Valtakunnansyyttäjä Raija Toiviainen

Valtionsyyttäjä Tuuli Eerolainen